

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610123 Geijersdalsmossen

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland

651 86 Karlstad

010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610123 Geijersdalsmossen

Kommun: Filipstad

Områdets totala areal: 318,6 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägarförhållanden:

Privat.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: 1996-12-01, regeringsbeslut M96/4019/4, pSCI: 1997-01-01, SCI: 2005-01-01,
SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3160 - Myrsjöar

7110 - Högmossar

7140 - Öppna mossar och kärr

9010 - Taiga

91D0 - Skogsbevuxen myr

A001 - Smålom, *Gavia stellata*

A038 - Sångsvan, *Cygnus cygnus*

A127 - Trana, *Grus grus*

A140 - Ljungpipare, *Pluvialis apricaria*

A166 - Grönbena, *Tringa glareola*

A409 - Orre, *Tetrao tetrix tetrix*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det

enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: De primära bevarandevärdena är förekomsterna av naturtyperna myrsjöar, högmossar, öppna mossar och kärr samt skogbevuxen myr.

Motivering: Enligt länets våtmarksinventering har Geijersdalsmossen mycket höga naturvärden och klassas in i den högsta värdenivån. Geijersdalsmossens höga skyddsvärde är betingat av såväl geologiska, geomorfologiska, botaniska som ornitologiska förhållanden. De fågelarter som är utpekade för mossen har habitatkrav som uppfylls av de prioriterade naturtyperna.

Prioriterade åtgärder: Utvärdering av om äldre och nuvarande antropogen påverkan kan riskera att störa områdets naturliga förhållanden och utveckling.

Beskrivning av området

Geijersdalsmossen är ett myrkomplex som bildats inom ett fält med flygsandsdyner. Huvuddelen av myren utgörs av excentriskt utbildade mossar, delvis med breda, markerade tuvsträngar med tall, delvis med oregelbundna strängar, stora lösbottenhöljor och vattenfyllda gölar med oregelbundna stränder. De excentriska mossarna har mycket oregelbundna strängstrukturer.

Höljorna domineras av mjukmattor, men där finns även stora lösbottenhöljor och cirka 40 gölar. Gölar och blöta höljor finns främst på mossen norr om Långa manen. Mellan de excentriska mossarna ligger topogena kärr samt små platåformigt välvda mossar.

På myren finns förutom lågväxta tallar även en del glasbjörk och vårtbjörk. I myrens fältskikt förekommer exempelvis dvärgbjörk, ljung, odon, rosling, tuvull, vitag, kallgräs, hjortron och tranbär. Bottenskiktet domineras av vitmossor.

Martas fly är en säregen grund tjärn på sand med stora växlingar i vattenstånd. På sanden växer blååtelmattor med strandlumner, trådtåg och madrör.

Förekomsten av de långa, övertvårande flygsandsdynerna i myren är vetenskapligt intressant.

Dynerna är rullstensåsliknande och har en slingrande form. De kan vara upp till 10 meter höga. De ingår i ett av tre dynamråden som finns på Brattforsheden. I detta fält ligger dynryggarna i huvudsak orienterade i nord-sydlig riktning. De dyner som ligger i mossen har dock en dragning mot öst-väst. Dynfältet har bildats vid övergången mellan Brattforshedens flacka deltaplan och lägre terrängpartier i isälvsavlagringarnas periferi.

Skogsbestånden på dynryggarna utgörs nästan uteslutande av tall och är delvis naturskogsartade. Markvegetationen i skogsbestånden är som på övriga delar av Brattforsheden artfattig. Inslaget av lövträd är mycket sparsamt och består av enstaka björkar.

Myren har ett rikt fågelliv med flera mindre vanliga och störningskänsliga arter. Här ses arter som smålom, sångsvan, kricka, trana, ljungpipare, storspov, grönbena, orre och ängspiplärka. Bland fjärilar förekommer förhållandevis många arter som är strikt knutna till myrar inklusive de ovanliga, främst nordliga, fjärilarna Frejas pärlemorfjäril och mätaren *Lycia lapponaria*.

Dessutom har den ovanliga trollsländan pudrad kärrtrollslända påträffats.

Geijersdalsmossen berörs i kanterna något av dikning och kraftledning. De sydligaste delarna berörs av ett äldre dikessystem i mossens södra del. I östra delen löper en järnvägsbank utan räls från en smalspårig järnväg. Vid byggandet av denna järnväg på 1930 talet togs material till väggroppen från östra delen av den namnlösa dynrygg som ligger mellan "Långa manen" och "Lilla manen".

Bortsett från den gamla järnvägsbanken och dikena i utkanterna är myrarna i stort sett orörda. Några negativa effekter på myrmarkens flora och fauna sett i sin helhet har inte dokumenterats. Förekomsten av sanddynerna, mossens storlek, representativitet, relativa orördhet och rika fågelliv ger Geijersdalsmossen ett högt skyddsvärde.

Större delen av Geijersdalsmossen blev naturreservat 1984. Perifera delar som påverkats av olika arbetsföretag (; järnvägsbanken i öster, diken i söder) har lämnats utanför. Vid avgränsningen har delvis remsor av omgivande fastmark medtagits för att ge objektet en naturlig inramning.

Reservatet omfattar hela Natura-objektet.

Ändamålet med reservatet är att bevara myrlandskapet med dess ytformer, flora och fauna samt ge allmänheten möjligheter till studier av dessa naturförhållanden. Jakt inom reservatet får endast ske på älg, rådjur, hare och räv.

Bevarandemål

Geijersdalsmossen ska endast påverkas av naturliga processer.

Se även bevarandemål för ingående naturtyper och arter.

Vad kan påverka negativt

De främsta hoten mot sådana naturtyper som är utpekade för området är skogsbruk, förändrad hydrologi samt torvutvinning. Direkta sådana hot mot området regleras av reservatsföreskrifterna för Geijersdalsmossens naturreservat. Äldre verksamheters effekter, åtgärder som sker i det omgivande landskapet och påverkan av nedfall kan dock indirekt innebära negativ påverkan på hydrologi, hydrokemi, lokalklimat, markkemi och vegetation genom:

- Fragmentering. I den mindre skalan kan exempelvis vägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när deras livsmiljöer blir alltför isolerade i landskapet.
- Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen.
- Utsättning av främmande arter.
- Kvävednedfall.
- Luftföroreningar.

Mer specifik negativ påverkan kan för myrar vara:

- Dämning eller dikning och andra markavvattnande åtgärder (både i nutid och äldre åtgärder).
- Torvbrytning.

Mer specifik negativ påverkan kan för skogliga naturtyper vara:

- Skogsbruk (; tidigare eller i omgivningen pågående).
- Anläggning av skogsbilvägar (; tidigare eller i omgivningen pågående).
- Betestryck från klövvilt som kan påverka trädföryngringen.
- Brist på dynamik i skogshabitat. En del arter förekommer bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Viktiga dynamiska krafter är brand, väderfenomen, översvämning och utbrott av skadeorganismer.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk 2017:

- Beslut för naturreservatet Geijersdalsmossen.
- Enligt 4 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglar, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- Enligt första stycket i 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap 4 § miljöbalken).
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.

- Geijersdalsmossen är riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB.
- Geijersdalsmossen utgörs av våtmarker som ingår i klass 1 i våtmarksinventeringen.
- Geijersdalsmossen ingår i myrskyddsplanen för Sverige.

Övriga bevarandeåtgärder:

Geijersdalsmossens reservatsföreskrifter stämmer väl överens med naturtypernas och arternas ekologiska krav. Besökares påverkan på mossens fågelliv bör dock undersökas. Om det visar sig att de störningskänsliga fågelarterna (framförallt trana, smålom och sångsvan) störs av besökare kan förordnande om fågelskyddsområde (med tillträdnadsförbud under häckningssäsongen) bli aktuellt i vissa delar.

Analys av vegetationsmässiga effekter från järnvägsbanken och diken i myrkanter. Vid behov görs dränering eller dämning av banken respektive igenläggning av diken.

Vid förhöjd näringsnivå kan röjning av igenväxningsvegetation behövas.

Ytterligare bevarandeåtgärder ses inte som aktuella i dagsläget.

Bevarandetillstånd

Se respektive beskrivning av bevarandetillstånd för naturtyper och arter.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

3160 - Myrsjöar

Areal: 3,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen ”Myrsjöar” är landets vanligaste sjötyp och är ovanlig bara på kalfjället. Typiska myrsjöar är skogssjöar med brunfärgat vatten.

Myrsjön har naturligen näringsfattigt vatten (fosforhalt <25µg/l) med ett lågt pH (ofta pH <6,2). Det brunfärgade vattnet (ofta >100 mg Pt/l) och den låga pH-nivån beror i huvudsak på vattnets innehåll av humusämnen. Vegetationen är gles och ofta bestående av flytbladsväxter och vattenlevande mossor. Karakteristiska arter är t ex vit näckros, dvärgigelknopp, flaskstarr, vattenklöver, vitag, flytvitmossa och rufsvitmossa.

Stränderna består ofta åtminstone delvis av torv med myrvegetation. Ibland finns gungflyn med gles starr och vitmossemattor.

Myrsjöar är normalt relativt små (ofta <10 ha, sällan >50 ha) och förekommer framför allt på näringsfattiga jordar i både torvmarks- och skogrika områden.

I naturtypen ingår även sjöar med klarare vatten, så länge växtligheten är karakteristisk, strandmiljön är intakt och det råder kontinuitet i anslutande skogsmark. Myrsjöar som är påverkade av försurning och ökad humusbelastning ingår också i naturtypen, eftersom sjöns karaktär ofta består. Även

sjöar som sedan länge varit sänkta eller dämnda, men upprätthåller vattenståndsfluktuationer med naturlig säsongsvariation ingår i naturtypen.

Många av landets myrsjöar är drabbade av försurning, reglering eller annan påverkan. I Europa är sjötypen mindre vanlig, vilket motiverar dess utpekande inom Natura 2000. Trots mängden av påverkade sjöar är naturtypen generellt inte hotad i Sverige. Det stora antalet bruna skogssjöar i kombination med befintligt svenskt regelverk säkerställer fortlevnaden av sjötypen i Sverige.

Inom Geijersdalsmossen finns 17 karterade myrsjöar, som vardera är större än 0,1 hektar. Den största, Martas fly, är 1 hektar. Fyra andra har storlek inom 0,2-0,5 hektar, samtliga belägna norr om Långa Manen. Bortsett från Martas fly har objekten karaktär mer av göl än sjö. Utöver de karterade objekten finns ytterligare ett 30-tal myrgölar som är större än 100 kvadratmeter, de flesta i norra halvan.

Naturtypen utgör häckningsmiljö för smålom, sångsvan och kricka. Även myrens vadar- och småfåglar torde i viss utsträckning nyttja strandzonerna vid födosök. Myrsjöarna är endast inventerade med avseende på fåglar.

Bevarandemål

Arealen av myrsjöar i Geijersdalsmossen ska vara minst 3,8 hektar. Sjön ska vara naturligt lågproduktiv. Vattnet är påverkat av humussyror och ska vara naturligt surt. Strandzonen ska bestå av naturlig myrvegetation. Förekomsten av typiska och karakteristiska arter ska vara allmän. Främmande arter eller fiskstammar ska inte förekomma.

Negativ påverkan

Generella hot utöver de som redovisas för området:

- Utsättning av främmande fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- Exploatering av strandområdet är negativt för möjligheten att upprätthålla naturliga strandmiljöer och riskerar att öka framtida efterfrågan om översvämningsskydd.

- Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t ex avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet riskerar att försämra vattenkvaliteten.
- Infrastrukturanläggningar kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag uppströms. Broar och vägtrummor över in- och utflöden kan orsaka vandringshinder.

Gällande reservatsföreskrifter innebär att inget av dessa hot är relevant för naturtypen.

Bevarandeåtgärder

För gällande regelverk 2017 - se bevarandeåtgärder för området.

Generella bevarandeåtgärder för myrsjöar:

Miljökvalitetsnormer för att uppnå god ekologisk status enligt vattenförvaltningsförordningen bör upprättas för sjöar inom Natura 2000-nätverket.

För att bedöma behovet av miljökvalitetsnormer för Geijersdalsmossen görs måluppföljning av naturtypen.

För övriga generella bevarandeåtgärder - se områdesdelen.

Bevarandetillstånd

Geijersdalsmossens myrsjöar har bedömts vara fullgod Natura-naturtyp. Sjöarna har inte inventerats närmare eller analyserats med avseende på försurning. Bevarandetillståndet torde kunna vara gynnsamt, men utifrån det svaga kunskapsunderlaget får det i dagsläget klassas som oklart.

7110 - Högmossar

Areal: 236,36 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Högmossar är tydligt välvda mossar med ett öppet eller trädklätt mosseplan. Mossen kan antingen vara plåtåformigt, koncentriskt eller excentriskt välvd.

Utanför själva mosseplanet finns normalt ett omgivande laggkärr och mellan detta och mosseplanet en randskog. Gölar, höljor, strängar, tuvor, dråg och vattenmosaiker kan förekomma inom högmossen.

Vattenförsörjningen sker endast genom direkt nederbörd. Därför blir näringshalt och pH mycket låga, vilket gör miljön artfattig. Habitatet har en perenn vegetation, som normalt domineras av ris och vitmossor.

Högmossens vegetation och variation av strukturer/formelement (, tuvor, strängar, höljor, gölar, slukhål, dråg, lagg, randskog) förutsätter intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp, utan endast som en eventuell följd av naturliga förändringar.

Viktigt för bevarandet är också att närområdet har en intakt naturmiljö.

Täckningsgraden av botten-, fält och buskskikt bör normalt inte förändras nämnvärt.

Förändringar som kan klassas som naturliga eller vara en effekt av en restaureringsåtgärd är godtagbara.

Den naturliga vegetationen och strukturerna är en förutsättning för många av de typiska arterna som har sin livsmiljö inom naturtypen. Gynnsamt bevarandetillstånd förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området, eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Geijersdalsmossens högmossar är jämt fördelad över hela objektets yta och skapar därmed områdets huvudkaraktär. Högmossen domineras av mjukmattor. På rissträngarna växer varierande mängd av myrtallar, mest på ömse sidor om Lilla Mana och söder om Stora Mana. Högmossen utgör huvuddelen av det högmossekomplex som dominerar våtmarksdelen av Natura-objektet. I komplexet ingår även 44 hektar av skogbevuxen myr och 0,5 hektar av mossar och kärr, samt en del smågölar (vilka ej karterats separat).

Totalt 36 hektar av arealen utgör icke fullgod Natura-naturtyp. Dessa ytor är mestadels skogbevuxen myr och finns spridda över hela högmossekomplexet, men arealsmässigt domineras södra och sydöstra kanten, beroende på bedömd dikningspåverkan.

Bevarandemål

Arealen av högmossar i Geijersdalsmossen ska vara minst 236,36 hektar. Mossens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Torvbildning ska ske aktivt i myren. Hydromorfologiska strukturer som är väl förknippade med naturtypen, t ex tuvor, strängar, höljor och gölar, ska vara allmänt förekommande. Mosseplanet ska vara öppet, utan indikation på igenväxning. Omgivande laggkärr ska bibehållas intakta. Randskogen ska lämnas orörd för att bibehålla eller utvecklas mot naturskogskaraktär. Mossen ska vara näringsfattig och utan betydande antropogen påverkan. Naturliga processer ska förekomma i sådan omfattning att typiska och karakteristiska arter som är beroende av dessa kan fortleva långsiktigt i området.

Negativ påverkan

Se områdesdelen.

Bevarandeåtgärder

Naturtypen är en prioriterad naturtyp enligt art- och habitatdirektivets bilaga 1.

Se i övrigt redovisade bevarandeåtgärder för området.

Bevarandetillstånd

Basinventerade delar har till övervägande del klassats till fullgod Natura-naturtyp. Utifrån det kan bevarandetillståndet förutsättas vara övervägande gynnsamt. Påverkan från äldre dikning och den gamla järnvägsvallen antas numera vara svag. Bevarandetillståndet bedöms därför, med viss reservation för framförallt delområden i sydöstra hörnet, generellt vara gynnsamt.

7140 - Öppna mossar och kärr

Areal: 27,79 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Öppna mossar och kärr består av flera olika myrtyper. De omfattar ombrotrofa och minerotrofa, fattiga till intermediära, öppna eller mycket glest trädbevuxna myrar. De kan bestå av plana eller svagt välvda mossar med tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana - sluttande kärr samt torvbildande mader (sumpkärr). Torvtäcket är normalt minst 30 cm djupt (, men kan vara tunnare i unga myrar). Typen kan också bestå av gungflyn, som är mjukmattor med vanligen mossdominerad vegetation som p g a luftvävnad i rotsystemet flyter på vatten eller lös gyttja.

Svagt välvda mossar höjer sig obetydligt över omgivningen. Naturtypen omfattar också öppna kärr och våtmarker i anslutning till sjöar och vattendrag (limnogena) och är därmed en av de vanligaste våtmarkstyperna i Sverige.

Morfologiska strukturer i mossetyperna är tuvor, höljor, kärrfönster, slukhål, dråg och gungflyn. I kärren är strukturer mer sällsynta och utgörs i så fall oftast av tuvbildningar i sumpkärr.

Endast ett glest trädskikt kan förekomma.

För att öppenheten ska kvarstå så förutsätter naturtypen intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en eventuell följd av naturliga förändringar. För de limnogena våtmarkerna och maderna inom naturtypen förutsätter det också en naturlig vattenregim i anslutande vattendrag och sjöar.

De hydrologiska och hydrokemiska förhållandena behöver upprätthållas också för att bevara variationen av strukturer, formelement och olika vegetationstyper som naturligt finns i naturtypen. En naturlig vattenregim behövs också för att motverka negativa vegetationsförändringar och igenväxning, orsakad av dränering eller luftburet nedfall av näring.

Vegetationen och strukturerna är en förutsättning för många av de typiska arterna som har sin livsmiljö inom naturtypen. Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå, eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Nationellt har naturtypen bedömts ha otillräcklig bevarandestatus i boreal och kontinental region. Skälen till det är pågående igenväxning. Påverkan är tydligast i kontinental region, där våtmarkerna ofta är mindre och skogs- och jordbrukets dikning påverkar en stor del av våtmarkerna.

Igenväxningen av de öppna myrarna kommer troligen att fortsätt som ett resultat av fortsatt kvävenedfall, hydrologisk påverkan och upphörd hävd. Hydrologiska störning förväntas fortsätta, då storskalig dikesrensning efterfrågas av skogsbruket.

Myrtyper förekommer spridd inom hela Geijersdalsmossen, oftast som dråg mellan högmossedytorna. Av mossetypen finns endast sju ytor, alla utom en spridda i södra halvan. Av totalt 24 delytor har fyra, i sydöstra kanten, genom dikningspåverkan bedömts som ej fullgoda Natura-naturtyper.

Bevarandemål

Arealen av öppna mossar och kärr inom Geijersdalsmossen ska vara minst 27,79 hektar. Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Torvbildning ska ske aktivt i myren. De

öppna mossarna och kärren kan variera mellan att vara helt öppna till att ha en krontäckning på upp till 30 %. Vegetationen ska vara karakteristisk för naturtypen och domineras av vitmossor. Hydrokemin ska vara utan betydande antropogen påverkan. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma eller endast förekomma i begränsad utsträckning. Det ska finnas typiska arter inom följande grupper: kärlväxter (tämligen allmän förekomst) och mossor (allmän-riklig förekomst).

Negativ påverkan

Se områdesdelen.

Bevarandeåtgärder

Se områdesdelen.

Bevarandetillstånd

Eftersom myrområdet i huvudsak är opåverkat kan bevarandetillståndet förutsättas vara övervägande gynnsamt. Basinventerade delar har med undantag för fyra delområden i sydöstra hörnet klassats till fullgod Natura-naturtyp. Påverkan från äldre dikning och den gamla järnvägsvallen kan antas vara svag numera. Bevarandetillståndet bedöms därför, med viss reservation för sydöstra hörnet, generellt vara gynnsamt.

9010 - Taiga

Areal: 28,26 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Taiga är naturskog med lång skoglig kontinuitet som förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik och i typfallet produktiv skogsmark. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30–100 % och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan ha en lägre krontäckning. Skogen ska vara eller likna, eller i en relativt nära framtid kunna bli, naturskog i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Taiga karakteriseras av flerskiktade bestånd, gamla träd, död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen, där olika typer av substrat bildar viktiga förutsättningar för främst kryptogamer, insekter och fåglar. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Skogens hydrologi är inte under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis. Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

Taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige och Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Mycket tyder på att flera hotade taigaarter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid.

De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet.

För att den ingående naturtypen västlig taiga ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Skogen lämnas för fri utveckling där naturvärdena utvecklas genom naturlig dynamik, såsom stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Upprätthållande och återintroduktion av naturliga störningar, såsom brand, som viktiga processer.
- Upprätthållande och återställande av naturlig hydrologi.
- Olika typer av substrat: Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved, gamla och grova träd med dithörande barkstruktur, lövträd av t ex asp, sälg och rönn, hålträd. Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser och födosöksplatser för fåglar.
- Den för naturtypen karakteristiska vegetationen och strukturerna är en förutsättning för många av de typiska arterna som där har sin livsmiljö. Om de typiska arterna inte minskar påtagligt indikerar de att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner och därmed ett gynnsamt bevarandetillstånd för naturtypen.

Taigan i Geijersdalsmossen är talldominerad med inslag av enstaka björkar. Fältskiktet är fattigt och består främst av ljung, lingon, fönsterlav, islandslav samt grå- och vit renlav.

Skogen hyser viss mänsklig påverkan i form av tidigare plockhuggning. Förekomsten av död ved, döda och döende träd är sparsam. En vandringsled löper tvärs över myren på sanddynen Långa manen. Trots påverkan hyser skogen till viss del naturskogskaraktär. På sikt kommer naturskogskaraktären att förstärkas då skogen är lämnad för fri utveckling.

Av 25 olika bestånd inom området har fem inventerats i fält. Av dem bedömdes ett vara av fullgod Natura-naturtyp. Alla övriga bestånd utom ett bedömdes utifrån samlad dokumentation som icke fullgoda.

Bevarandemål

Arealen av taiga i Geijersdalsmossen ska vara minst 28,26 hektar. Dynamik och olika strukturer skapas genom småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, naturlig hydrologi och naturliga störningar såsom stormfällningar, brand, översvämningar och insektsangrepp. Skogen innehåller olika träddarter till följd av störningsdynamiken och successioner. Skog med hög krontäckning ska utvecklas och barrträd ska kunna dominera i sena successionsstadier. Förekomsten av gamla träd ska minst vara tämligen allmän. Förekomsten av död ved i olika former ska minst vara måttlig. Främmande träddarter ska inte finnas i området. Typiska arter som gynnas av skoglig kontinuitet ska förekomma.

Negativ påverkan

Produktionsskogsbruket är generellt det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av naturtypens artinnehåll. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

Se i övrigt områdesdelen.

Bevarandeåtgärder

Se områdesdelen.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som ogynnsamt, beroende på brist på gamla träd och död ved.

91D0 - Skogsbevuxen myr

Areal: 4,84 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Skogsbevuxen myr förekommer i hela landet på myrar som är fuktiga–blöta, med tyngdpunkt på norrlandslänen. Näringsförhållandena är näringsfattiga–intermediära. Trädskiktets krontäckning är 30–100%. Trädslagsblandningen varierar med myrtyp och näringsförhållanden, men glasbjörk, tall och gran är normalt vanligast trädslag.

Skogen är normalt naturskog eller naturskogartad med avseende på egenskaper och strukturer, med gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Skogens hydrologi är inte under stark generell påverkan från t.ex. markavvattning, torvtäkt e.d.

Fält- och bottenskiktet domineras av ris, halvgräs, och vitmossor. Kantzonen mellan trädklädd myr och öppen myr är betydelsefull för insektsarter som kräver båda miljöerna.

Förutsättningar för bevarande är:

- Skoglig kontinuitet av barr-, bland- eller lövskog med en varierad åldersstruktur och gamla träd, främst tall, glasbjörk och gran. Kontinuerligt skogsbevuxen våtmark inom överskådlig tid. Området har inte genomgått storskaliga, mänskliga ingrepp i form av avverkning, torvtäkt eller kraftig hydrologisk påverkan.
- Naturlig dynamik. Skogen utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, som självföryngring och trädindivider dör av naturliga orsaker.
- Naturliga störningar. Skogen utsätts för exempelvis stormfällning, insekts-angrepp, översvämningar, brand. De enskilda bestånden kan uppvisa spår av naturlig störning eller sakna sådana.
- Ostörd hydrologi och hydrokemi.
- Ett stabilt eller tillväxande torvtäcke.
- En naturlig mark- och vattenkemi.
- Förekomst av olika sorters substrat. Mängden och typen av substrat måste i det enskilda beståndet sättas i relation till beståndets utvecklingsstadium och belägenhet. Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer, t ex mossor, kärlväxter och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser och födosöksplatser för fåglar. Exempel på substrat är död ved (; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved), gamla och grova träd med dithörande barkstruktur, hålträd, förekomst av lövträd som t ex asp, sälg och rönn.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna i naturtypen sker.

Den totala arealen av naturtypen har minskat betydligt i landet under 1900-talet, både genom skogsbruk och genom markavvattning. En stor andel av naturtypens objekt har lokala skador i form av diken.

Den skogbevuxna myren inom Geijersdalsmossen förekommer spridd över hela området, oftast mellan fastmarken och den öppna mossen och ingår i högmossekomplexet. Typen domineras av senvuxen tall. I fält- och buskskiktet förekommer arter som dvärgbjörk, skvatram, rosling och tranbär. Bottenskiktet domineras av vitmossor.

Utanför komplexet finns sju delytor, belägna framförallt i sydvästra hörnet. Inget av områdena bedöms vara av fullgod Natura-naturtyp.

Bevarandemål

Arealen av skogsbevuxen myr i Geijersdalsmossen ska vara minst 4,84 hektar. Myrens hydrologi ska vara ostörd. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller

körspår, som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Torvbildning ska ske aktivt i myren. Småskaliga naturliga processer, t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka dynamik och struktur. Olika barr- och lövträdsarter ska finnas i trädskiktet, vilket ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Förekomsten av strukturer/substrat i form av gamla träd ska minst vara tämligen allmän och förekomsten av död ved i olika former ska minst vara måttlig. Främmande trädarter ska inte finnas i området. Det ska finnas typiska arter som gynnas av lång kontinuitet.

Negativ påverkan

Se områdesdelen.

Bevarandeåtgärder

Skogsbevuxen myr är en prioriterad naturtyp i art- och habitatdirektivets bilaga 1.

Se i övrigt områdesdelen.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som icke gynnsamt, baserat på att samtliga bestånd av skogsbevuxen myr i området utanför hogmossekomplexet klassats som icke fullgod Natura-naturtyp.

A001 - Smålom, *Gavia stellata*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Smålommen (A001) häckar i små, fisktomma myrgölar med små gungflyholmar och med flacka gungflyartade stränder i dessa län: G, F, N, O, E, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD, med koncentration till Värmland-Bergslagen-Dalarna. Arten har under en lång period uppvisat en negativ populationstrend både i Europa och i Nordamerika. Det verkar dock som om nedgången i Sverige har avstannat och att möjligen en viss återetablering har skett efter millenieskiftet. Antal par beräknades 2012 till 1600.

Smålommen är rödlistad i Sverige och placerad i kategorin NT (nära hotad).

Lämpliga häckningsplatser utgörs framförallt av fisktomma skogstjärnar och myrgölar med flacka, gungflyartade stränder och med små gungflyholmar. För att lyfta från vattnet behöver smålommen vid vindstilla ha minst 40 m startsträcka. För en rund tjärn motsvarar det en yta av 0,13 hektar. Det är viktigt att vattenståndsförhållandena vid boplatsen är ostörda. Närhet till fiskinnehållande vattendrag och störningsfria häckningsområden är ett krav. Smålommen behöver tillgång till lämpliga bytesdjur (fisk upp till 20 cm), vilket i svenska inlandsvatten främst innebär småvuxen mört- eller laxartad fisk eller vatten med goda bestånd av siklöja. Under häckningstid utsträcks provianteringstureorna till fiskrika vatten upp till cirka 10 km från häckningslokalerna.

Arten är långlivad med relativt låg reproduktion och är därför känslig för jakt. Flyttfågel.

Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är mest störningskänslig under ruvningen, som sker under perioden mitten av maj – början av juli. För att undvika onödig störning får rastplatser och liknande anläggningar ej placeras i direkt anslutning till artens häckningslokal. Likaså bör stigar/leder och vägar ej dras i närheten av häckningsplatsen (minst 250 m avstånd, i öppen terräng längre avstånd).

Vid häckfågelinventering 2015 noterades 2 ex i en göl.

Bevarandemål

Betydelsen av artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Detta innebär att bevarandemål inte sätts för arten.

Negativ påverkan

Bedöms ej på grund av D-förekomst.

Bevarandeåtgärder

Utgår på grund av D-förekomst.

Bevarandetillstånd

Artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Det medför att ingen bedömning av bevarandetillstånd görs för arten.

A038 - Sångsvan, *Cygnus cygnus*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Från att under 1900-talets mitt ha varit en mycket sällsynt häckfågel på avsides belägna lokaler i Lappland och Jämtland, har sångsvanen under senare delen av 1900-talet expanderat kraftigt. Numera är den inte längre en utpräglad och skygg ödemarksfågel. Den svenska populationen bedöms vara livskraftig och beräknades 2012 uppgå till 5 400 par. Arten häckar numera i alla län. Förutom det häckande beståndet finns ett okänt, men stort antal ej köns mogna fåglar.

Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen. Häckningen kan påbörjas redan i april. Tillgång till störningsfria områden är viktig.

Vid häckfågelinventering 2015 i Geijersdalsmossen noterades 2 ex i Martas fly, men inga ungar.

Bevarandemål

Betydelsen av artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Detta innebär att bevarandemål inte sätts för arten.

Negativ påverkan

Bedöms ej på grund av D-förekomst.

Bevarandeåtgärder

Utgår på grund av D-förekomst.

Bevarandetillstånd

Artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Det medför att ingen bedömning av bevarandetillstånd görs för arten.

A127 - Trana, Grus grus

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Trana förekommer numera som häckfågel över hela landet utom på kalvfjäll. Det har skett en mycket kraftig ökning (150-250 %) av populationen de senaste 30 åren, som nu beräknas uppgå till 30 000 par. Resultat baserat på standarddrutter i Värmland 2002-2013 visar också på en ökande trend med avseende på populationens storlek i länet.

Tranan häckar på sankta sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m.

Häckningen kan påbörjas redan i april. Under höstflyttningen är ungarna beroende av föräldrarnas vägledning. Övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien, men även i Portugal och Frankrike samt i Nordafrika.

För att trana ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Möjlighet att bygga bo oåtkomligt från marklevande rovdjur.
- Grunda vattenområden för vila och/eller övernattning.
- Tillgång till störningsfria områden.

Vid häckfågelinventering 2015 av Geijerdalsmossen gjordes ingen observation av trana.

Bevarandemål

Betydelsen av artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Detta innebär att bevarandemål inte sätts för arten.

Negativ påverkan

Bedöms ej på grund av D-förekomst.

Bevarandeåtgärder

Utgår på grund av D-förekomst.

Bevarandetillstånd

Artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Det medför att ingen bedömning av bevarandetillstånd görs för arten.

A140 - Ljungpipare, *Pluvialis apricaria*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Ljungpiparen häckar i flertalet svenska län. Det skånska beståndet är dock mycket svagt och arten saknas dessutom helt i K-, D- och AB-län.

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är det en karaktärsart på fjällhedar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar. Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten kräver stora sammanhängande öppna områden. Den är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppen mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppen mark är större än 90 ha som arten finns på alla mossar.

De häckande fåglarna utnyttjar gärna närliggande åkrar under födosöket.

Det samlade svenska beståndet uppskattas till 110 000 par varav drygt 90 % finns i fjällen. I norra Sverige håller sig beståndet av allt att döma tämligen konstant. Data som stödjer den uppfattningen saknas dock. I södra Sverige är situationen betydligt mera bekymmersam. Arten har under 1990-talet minskat kraftigt såväl på Sydsvenska höglandet som på Ölands alvar. Samtidigt som arten helt har försvunnit från vissa lokaler, har beståndet mer än halverats i andra regioner. Utvecklingen ser mycket dystert ut och stora insatser krävs för att bibehålla ett livskraftigt bestånd i landets södra delar.

Vid häckfågelinventering 2015 av Geijersdalsmossen noterades 3 revir.

Bevarandemål

Betydelsen av artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Detta innebär att bevarandemål inte sätts för arten.

Negativ påverkan

Bedöms ej på grund av D-förekomst.

Bevarandeåtgärder

Utgår på grund av D-förekomst.

Bevarandetillstånd

Artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Det medför att ingen bedömning av bevarandetillstånd görs för arten.

A166 - Grönbena, Tringa glareola

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Grönbenan är en vanlig häckfågel på sankar stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar i mellersta och norra Sverige. I södra Sverige är arten betydligt ovanligare. Sedan mitten av 1980-talet har grönbenan gått kraftigt tillbaka i södra Sverige. Resultat baserat på standardrutten i Värmland 2002-2013 visar också en minskande trend med avseende på populationens storlek i länet. Den totala populationen i Sverige, 130 000 par (2012), visar dock inte någon minskande trend under de tre senaste årtiondena.

De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre myrar. Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär. Grönbenan kommer normalt till häckplatsen i maj och påbörjar häckningen snart därefter. Arten övervintrar främst i tropiska Afrika.

För att grönbena ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Tillgång till öppna våtmarksmiljöer, gärna med dyiga, flacka stränder.

Vid häckfågelinventering 2015 av Geijersdalsmossen noterades 4 revir.

Bevarandemål

Betydelsen av artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Detta innebär att bevarandemål inte sätts för arten.

Negativ påverkan

Bedöms ej på grund av D-förekomst.

Bevarandeåtgärder

Utgår på grund av D-förekomst.

Bevarandetillstånd

Artens förekomst i området har bedömts som obetydlig på biogeografisk nivå (s.k. D-förekomst). Det medför att ingen bedömning av bevarandetillstånd görs för arten.

A409 - Orre, Tetrao tetrix tetrix

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Orren häckar på hedar, mossar och i skogsmark samt i tidiga successionsstadier efter kalhyggen och skogsbränder i hela landet utom på Öland. Arten har minskat kraftigt i Sverige de senaste 30 åren (48-65 %), men ökat de senaste 10 åren (4-38 %). Populationen har dock varit relativt stabil de senaste 15 åren (tre generationer). Resultat baserat på standarddruttr i Värmland 2002-2013 visar inte någon trend med avseende på populationens storlek i länet.

Under sommarhalvåret är födan varierad, där vegetabilier dominerar (bl.a. blåbärsblom är en viktig komponent), medan björkknoppar är den viktigaste födan under vinterhalvåret. Liksom hos övriga skogshöns är god tillgång på insekter mycket viktig för kycklingarnas överlevnad. Arten är en stannfågel och rör sig normalt inom ett hemområde i storleksordningen 25-75 kvadratkilometer.

För att orre ska uppnå och bibehålla gynnsamt bevarandetilstånd på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas:

- Tillgång på häckningsmiljöer såsom hedar och mossar samt tidiga successionsstadier efter kalhyggen och skogsbränder.
- God tillgång på insekter är mycket viktig för kycklingarnas överlevnad.
- God tillgång på björkknoppar under vinterhalvåret.

Enligt områdets reservatsskötare hörs orrspel regelbundet under våren från Geijersdalsmossen. Vid häckfågelinventeringen 2015 stöttes 1 tupp.

Bevarandemål

Orre ska förekomma i området.

Negativ påverkan

Faktorer som utgör eller kan utgöra hot mot arten:

- Minskad förekomst av lämpliga miljöer, såsom stora öppna mossar.
- Ökad täthet i skogen genom upphört skogsbyte och genom att småjordbruken i skogsbygderna läggs ned.
- Det betydligt mindre skapandet av stora brandfält med efterföljande lövuppslag från naturliga bränder genom att dessa som regel släcks direkt.
- Skogsbrukets inriktning mot ensartade produktionsbarrskogar istället för lövrika, luckiga och flerskiktade skogar minskar födounderlaget, t.ex. björkknoppar vintertid.

Se även beskrivning av negativ påverkan på områdesnivå.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk 2017:

- Orren får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905). Övriga tider på året är den fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- Artskyddsförordningen förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av orre som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige. Där förbjuds också förvaringen av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

- Orren är upptagen i Bilaga III i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Se även beskrivning av bevarandeåtgärder på områdesnivå.

Bevarandetillstånd

Orren bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd i Geijersdalsmossen, baserat på att orrspel regelbundet hörs under våarna i området och att områdets naturtyper är gynnsamma som habitat för orre.

Dokumentation

Artportalen. ArtDatabanken SLU, Uppsala. Artuppgifter - sökning 2017-09-19.
(<http://www.artportalen.se>) Sökning av förekomster under den senaste 25-årsperioden.

Birdlife Sverige: Projekt LOM - <http://birdlife.se/sveriges-ornitologiska-forening/fagelskydd/artprojekt/projekt-lom/om-projekt-lom/>.

Ehrenroth, B. & Schützer, J. 1996. Värmländsk natur- en reseguide. Trio Tryck AB, Örebro.

Löfroth, M m.fl. 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverkets förlag, Stockholm.

Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. Beslut och skötselplan för Geijersdalsmossens naturreservat. Beslut 1984-03-19.

Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. 1996. Ditt Värmland – Natur och kulturlandskapet, Naturreservat i Värmlands län – Geijersdalsmossen. 2:a upplagan. NordNatur AB.

Länsstyrelsen i Värmlands län. 1997. Våtmarksinventering i Värmlands län. Opublicerad. Naturvårdsverket. Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledningar. (<http://www.naturvardsverket.se>) 05-01-12

Naturvårdsverket. Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000. Version 4: 2004-05-07.

Sjörs, H. & Fransson, S. Inventering av myrar i Värmlands län (opublicerad). Länsstyrelsen i Värmlands län (arkiv).

Sveriges Ornitologiska förening 2012. Fåglarna i Sverige - antal och förekomst.

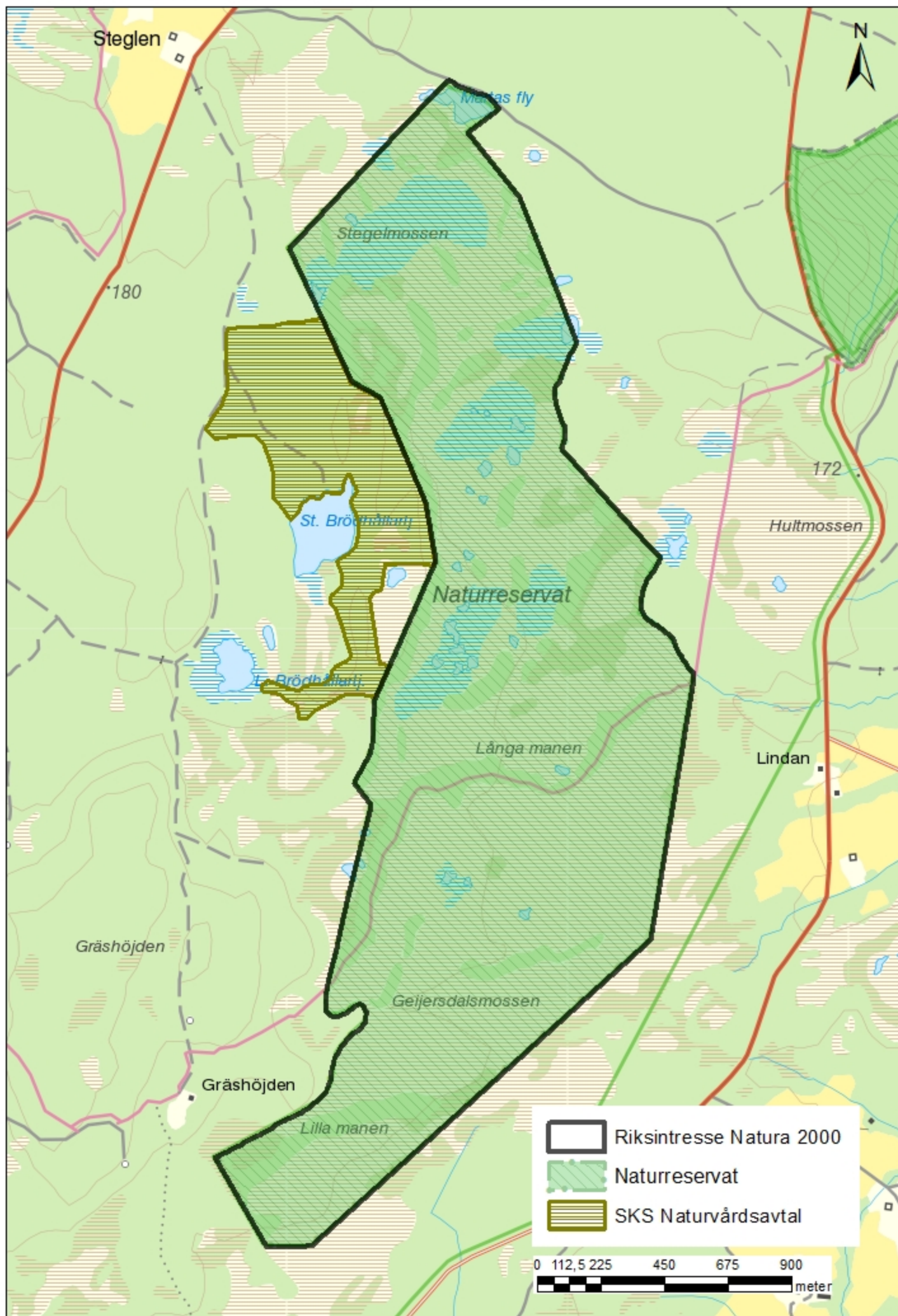
Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

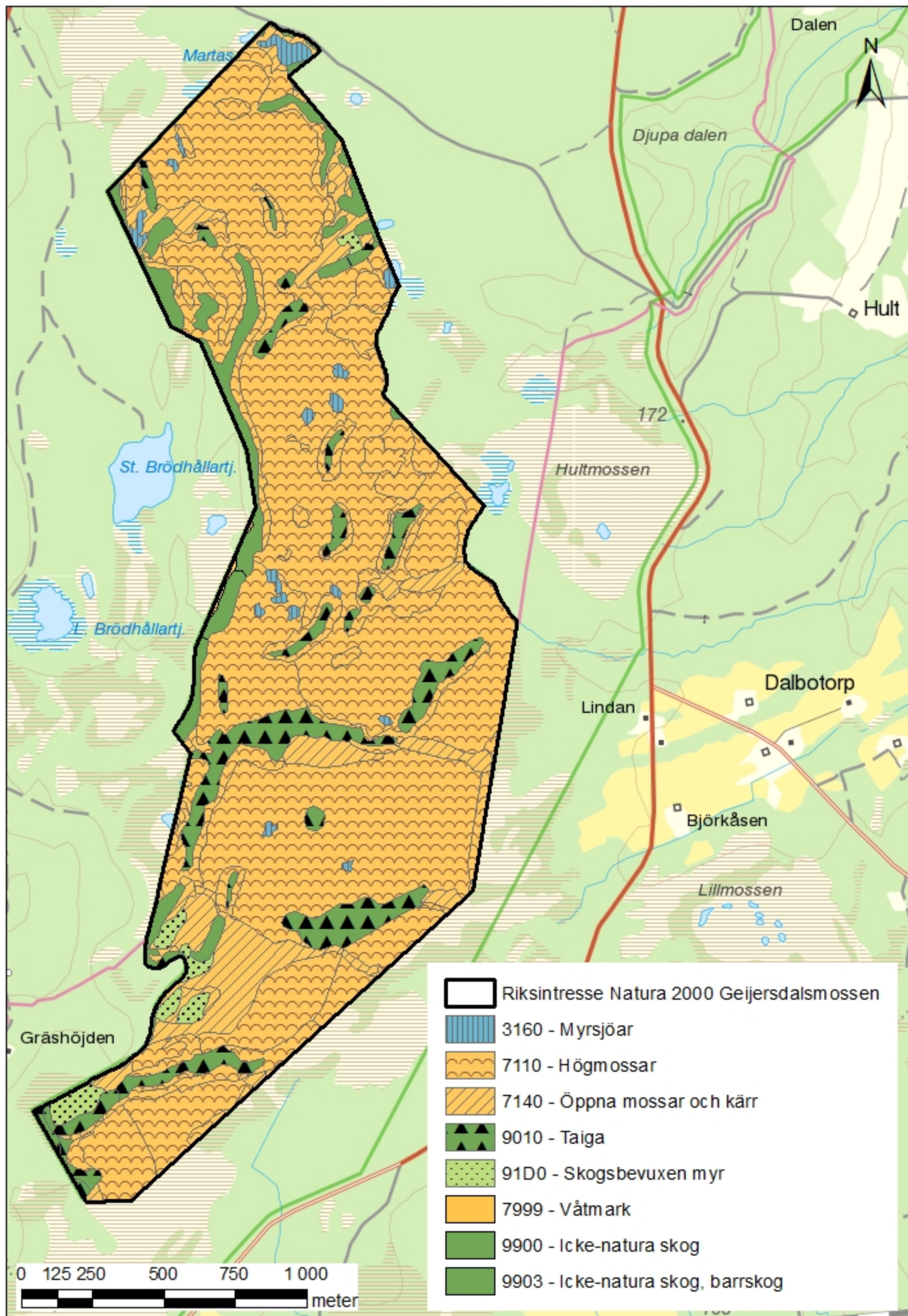
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Geijersdalsmossen

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Geijersdalsmossen

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland